

قاعده فقهی « تألیف قلوب » به عنوان راهبرد توسعه گردشگری حلال

مؤلفان:

محمد کولیوند

مرتضی کولیوند

انتشارات آوای زرین

زمستان ۱۴۰۳

سرشناسه	: گولیوند، محمد، ۱۳۷۱-
عنوان و نام پدیدآور	: قاعده فقهی «تألیف قلوب» به عنوان راهبرد توسعه گردشگری حلال
مشخصات نشر	: محمد گولیوند، مرتضی گولیوند.
مشخصات ظاهری	: زنجان : آوای زرین، ۱۴۰۳.
شابک	: ۸۳ ص.
وضعیت فهرست‌نویسی	: ۲۱۰۰۰۰ ریال : ۱ - ۲ - ۹۰۹۸۷ - ۶۲۲ - ۹۷۸
یادداشت	: فیبا
موضوع	: کتابنامه.
شناسه افزوده	: مؤلفه القلوب/Moalefat al-gholob گردشگری -- جنبه‌های مذهبی - اسلام/ Tourism - Religious aspects - Islam
رده‌بندی کنگره	: گولیوند، مرتضی، ۱۳۶۰-
رده‌بندی دیوبی	: BP۱۹۷۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۴۰۳۷۷۲۹۶۴۲ / تلفکس: ۰۲۴-۳۳۸۱۰۵
اطلاعات رکورد شناسی	: ۱۴۸۱۷۵ : فیبا :

نشر آوای زرین

آدرس زنجان : گلشهر فاز یک ۱۸ متری اما ... لک ۱۵۳۰.
شماره همراه : ۰۹۱۲۷۷۲۹۶۴۲ / تلفکس: ۰۲۴-۳۳۸۱۰۵
Email: avayezarin@gmail.com

نام کتاب قاعده فقهی «تألیف قلوب» به عنوان راهبرد توسعه گردشگری حلال
مؤلفان : محمد گولیوند، مرتضی گولیوند

ناشر: آوای زرین زنجان

طراحی جلد و صفحه آرایی : مزگان رزاقی

چاپ و صحافی: فانوس

شمارگان : ۱۰۰ نسخه - ۸۳ ص وزیری

نوبت چاپ : اول - زمستان ۱۴۰۳

شابک : ۱ - ۲ - ۹۰۹۸۷ - ۶۲۲ - ۹۷۸

قیمت : ۲۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

فصل اول : کلیات

- ۱..... مفهوم فقر در لغت
- ۳..... مفهوم گردشگری در لغت و اصطلاح
- ۵..... معنای لغوی تألیف قلوب
- ۹..... انواع تألیف قلوب
- ۱۰..... انواع گردشگری

فصل دوم : تألیف قلوب

- ۱۶..... تعارض میان ادله نجاست و قاعده تألیف قلوب
- ۱۸..... وجوهی برای تعلیل آیه مبنی بر عدم نجاست قلوب
- ۲۰..... تألیف قلوب از دیدگاه آیات قرآن

فصل سوم : تألیف قلوب در آیات روایات سیره معصومین

- تألیف قلوب در روایات و سیره معصومین ۳۰
- تألیف قلوب در نظرات فقها ۳۳
- تألیف قلوب و مسئله جلب یا جذب به اسلام ۳۳
- ۵ گام تحقق تمدن اسلامی از دیدگاه رهبر معظم انقلاب ۳۵

فصل چهارم : مقاصد تشریع قاعده فقهی تألیف قلوب

- تألیف قلوب ۴۵
- معیار و قاعده کلی در اختصاص تألیف قلوب ۴۶
- مقاصد تشریع سهم تألیف قلوب ۴۷
- نقش راهبری قاعده تألیف قلوب در گردشگری حلال ۵۸
- گردشگری مذهبی ابزار تبلیغ دین اسلام ۶۱

فصل پنجم : سخن پایانی

- پیشنهادهای ۶۶

منابع فارسی و انگلیسی و عربی

- منابع: ۶۸

“قل هل يستوى الذين يعلمون و الذين لا يعلمون، انما يتذكر اولوا الالباب”؛ بگو آیا
دانیان با نادانان مساوی اند؟ جز این نیست که تنها خردمندان یادآور می‌شوند”

سوره الزمر (۳۹) آیه ۹

اگر این مختصر را ارزشی است؛ آن ارزش تقدیم به:

قطب عالم امکان، حضرت امام‌زمان (عج)، آیت رب ودود و ناجی ملک وجود؛ آن‌که جهانی در
انتظار عدالت و انصاف است.

و همچنین تقدیم به پدر مادر عزیز و مهربانم

گردشگری، به‌عنوان عاملی مهم در رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی، در طی سالیان اخیر به شکل
فزاینده‌ای به یک نیاز مهم اجتماعی تبدیل شده‌است. در برخی از کشورها گردشگری مهم‌ترین
کالا در کسب و کار بین‌المللی‌شان است؛ لذا این امر موجب ایجاد شکل‌های جدیدی از
گردشگری در جهان گردیده که یکی از آنها گردشگری حلال است گردشگری حلال یعنی
گردشگری که از ارزش‌های شرعی، مبتنی بر تعالیم اسلام پیروی می‌کند و مربوط به
خانواده‌های مسلمان است. واژه‌ی حلال در زبان عربی به معنای مجاز است و در اصل، آنچه
مجاز است؛ یعنی آنچه طبق دین اسلام مجاز دانسته شده است و مسلمانان می‌توانند انجام
دهند، جمعیت مسلمانان نرخ رشد بالایی دارد و برعکس نرخ رشد در دیگر کشورها، باعث
افزایش هزینه‌های گردشگران مسلمان شده است. بیش از ۱/۶ میلیارد نفر مسلمان در سراسر
جهان وجود دارد؛ و اسلام دومین دین از ادیان به لحاظ جمعیت در دنیا به حساب می‌آید، لذا
توجه به نیازهای مسلمانان در سراسر جهان بیش‌ازپیش اهمیت یافته است. هرچند از نظر
تاریخی بخش بزرگی از سفرهای اسلامی را دلایل شرعی، مانند زیارت سالانه حج، باعث شده
است. ولی طی چند سال گذشته مسلمانان مانند سایر افراد در سراسر جهان در حال کشف

مکان‌های جدید و کسب تجربه‌های معتبر و منحصر به فرد در سفر هستند که تا حدودی از حالت زیارتی متفاوت است. این تمایل به کشف و تجربه در مسافران مسلمان، گردشگری حلال را به یکی از سریع‌ترین بخش‌های رشد در صنعت گردشگری تبدیل کرده است. در بازار گردشگری، گردشگری "حلال" به وضوح در حال رشد است، بنابراین گردشگری حلال در حال تبدیل شدن به یکی از محصولات جدید در صنعت گردشگری است که می‌تواند در بازار مسلمانان یا غیر آنان قابل توجه باشد. هنوز این بازار نسبتاً بدون استفاده باقی مانده و یک فرصت عظیم برای همه ذی‌نفعان در این حوزه است. هتل‌ها و تور اپراتورها برای استفاده از این فرصت، جهت ایجاد محصولات و خدمات متناسب، به درک و رفع نیازهای فرهنگی و مذهبی مسافران مسلمان نیازمندند. با بداند گردشگران مسلمان به دنبال مقصدی هستند که نیازهایشان را از نظر رژیم غذایی، اسباب‌آبادی و آداب و رسوم برآورده کند؛ بنابراین با توجه به توضیحات داده می‌توان گفت اگر تمام معالیه‌ها، امکانات، اقدامات و اهداف سفر طبق تعالیم اسلامی مجاز باشد، می‌توان از این فعالیت به عنوان گردشگری حلال یاد کرد. گردشگری حلال همیشه به معنای گردشگری اسلامی نیست، زیرا قصد مذهبی شرط لازم برای سفر نیست، به عبارت دیگر "گردشگری حلال" مسافرتی است که توسط مسلمانان با هدف توریستی یا تفریحی یا کاری، در کشورهای اسلامی یا غیراسلامی انجام می‌گیرد و به طور خاص توسط شرع ممنوع نشده است. در پایان لازم می‌دانیم از راهنمایی‌های استاد بزرگوارم آقای دکتر حجت‌الاسلام والمسلمین هادی خوشنودی و نیز از زحمات و حسن توجه مدیر محترم انتشارات آوای زرین قدردانی نماییم. همچنین، تشکر ویژه داریم از تمام عزیزانی که در این راه مشوق و راهنمای نویسندگان بودند.

پیشگفتار

گردشگری حلال یکی از ظرفیت‌های عظیم درآمدزایی و توسعه اقتصادی نظام اسلامی است. این نوع از گردشگری معطوف به دو عرصه گردشگری مذهبی و گردشگری با شاخص‌های حلال است. گردشگری مذهبی به معنای حضور در اماکن مقدس مذهبی و بهره‌مندی از ظرفیت‌های معنوی این اماکن است. همچنین به مراسم‌های خاص که در مناسبت‌های خاص در مکان‌های خاص برگزار می‌شود نیز می‌توان گردشگری مذهبی اطلاق کرد. اماکن مقدس مذهبی همچون مساجد و حرم معصومین بستر مناسبی برای گردشگری حلال هستند. اماکنی که از جذابیت‌های بالایی معماری، نقاشی، خطاطی، طراحی و دیگر جلوه‌های هنری برخوردارند، می‌توانند زمینه توسعه اقتصادی بر پایه گردشگری حلال را رقم بزنند. علاوه بر این، این اماکن دارای آرامش برخاسته از اعمال عبادی و ارتباطی است که نمازگزاران و زائران با خدای خود برقرار می‌کنند و این عنصر برجسته نیز باعث جاذبه بیش‌ازپیش آنها برای گردشگران جویای آرامش و معنویت می‌گردد. غالب کسانی که اماکن مقدس مذهبی را برای گردشگری انتخاب می‌کنند، مسلمانان هستند. دلیل این امر این است که آژانس‌های گردشگری و متولیان مدیریت توریست، این پیش‌فرض را در ذهن دارند که ورود غیرمسلمانان به این اماکن مجاز نیست، بنابراین برنامه‌های گردشگری خود را در دیگر جاذبه‌های گردشگری متمرکز می‌کنند. با در نظر داشتن اهمیت این موضوع و ضرورت توسعه اقتصاد غیرنفیتی و درون‌زای جامعه‌ی اسلامی و همچنین ترویج فرهنگ اسلامی در میان غیرمسلمانان نویسنده در این پژوهش بر آن است تا با بهره‌گیری از قاعده‌ی فقهی «تألیف القلوب»، راهکاری برای توسعه گردشگری حلال در این زمینه بیابد. یکی از قواعد موجود در فقه

شیعه، قاعده تألیف القلوب است. این قاعده برگرفته از آیه ۶۰ سوره توبه است. در این آیه آمده است: زکاتها مخصوص فقرا و مساکین و کارکنانی است که برای (جمع‌آوری) آن زحمت می‌کشند و کسانی که برای جلب محبتشان اقدام می‌شود و برای (آزادی) بردگان و (ادای دین) بدهکاران و در راه (تقویت آیین) خدا و واماندگان در راه؛ این، یک فریضه (مهم) الهی است؛ و خداوند دانا و حکیم است (آیه ۶۰ سوره توبه)، یکی از مصارف زکات در این آیه، تألیف قلوب و جلب محبت افراد به دین اسلام عنوان شده است. همه فقها و مجتهدین مفسران قرآن بر این نکته اتفاق نظر دارند که تألیف قلوب به معنای جلب محبت کفار و منافقان به اسلام است. اگر بخواهیم از این قاعده برای اثبات جواز حضور گردشگران غیر مسلمان در اماکن مقدس استفاده کنیم، ابتدا باید قاعده مذکور را تعریف کرده و سپس به بررسی ادله قائلین به حرمت ورود غیرمسلمانان به اماکن مسلمانان بپردازیم و پس از آن، با استناد به پایه قاعده فقهی «تألیف القلوب»، جواز حضور غیرمسلمانان را در اماکن مقدس اثبات کنیم.

با تشکر محمد کولیوند، مرتضی کولیوند

زمستان ۱۴۰۳